

Transcriptie interview met mw. J.M. Streeder, 13 februari 2015.

I1: Hij loopt. Nou, zou ik je naam helemaal mogen?

G: Jacoop Maria Streeder met twee e's.

I1: Geboortejaar?

G: 4-8-'30.

I1: Geboorteplaats?

G: Heinenoord.

I1: Heinenoord. Nou, en dan gaan we het een beetje over je levensloop hebben. Waar ben je geboren?

G: In Heinenoord.

I1: Ja, nee, ik bedoel, sorry, waar heb je gewoond?

G: Op de pastorie.

I1: En wanneer zijn jullie in Leiden gekomen?

G: Ik was negen maanden. [dit is dus verkeerd begrepen; toen kwam zij in Leiderdorp]

I1: O, toen je negen maanden was ben je al naar Leiden gekomen? Nou, dan hoef ik niet te vragen hoe de aanpassing verliep, want dat ging vanzelf natuurlijk als je een baby was. En dan wou ik ook graag nog wat over je ouders weten. Waar kwamen je vader en je moeder vandaan?

G: Mijn moeder kwam uit Breda. [Jacoba Maria Hofman]

I1: Moeder Breda en je vader?

G: Den Haag. [ds. Gerardus Johannes Streeder]

I1: En heb je je grootouders nog gekend?

G: Ja.

I1: Ja?

G: Van mijn moeders kant. [vermoedelijk een vergissing en is bedoeld: van vaders kant; Aartje Wilhelmina Streeder-Baltus overleed op 5 januari 1942 in Den Haag, 71 jaar oud, toen geïnterviewde dus elf jaar oud was. Zij was weduwe van Gerardus Johannes Streeder senior]

I1: En heb je haar veel gezien?

G: Ja, altijd op vakantie geweest in Den Haag.

I1: O, wat leuk.

G: En van mijn moeder alleen haar moeder.

I1: En die kwam uit Breda?

G: En haar oma ook. Wij noemden haar omoes. [Jacoba Maria Hofman-Stolk, Oranjelaan 24, Breda]

I1: O?

G: Ja, want mijn grootmoeder was dus zendeling.

I1: O?

G: Mijn moeder is geboren in Minarossa, op Celebes. [vermoedelijk bedoeld: Minahasa, een streek in het uiterste noordoosten van Celebes/Sulawesi, bij Menado/Manado]

I1: Op Celebes? En je oma werkte daar?

G: Ja, met haar man samen. In de zending.

I1: Nou, dan zetten we er even bij: geboren Celebes, Oma in de zending. Zendeling. Dat is heel bijzonder.

G: In Menado is ze geboren.

I1: En weet je wanneer dat was, wat de jaartallen daarvan waren?

G: Ja, moet je hierin kijken, in deze ring. (Mw. Streeder pakt een gouden ring waar aan de binnenkant tekst en data in staan) Die is dus van mijn grootmoeder.

I1: Die is van je grootmoeder.

G: 1923 in, nee, nog eerder hè?

I1: Kan jij (tegen I2) het zien? Ik had hem op zijn kop, geloof ik, dus even goed kijken. Kan je het zien?

G: 1912 – 1915. Het is zo: toen ik geboren werd, toen was mijn grootmoeder was 50 jaar.

I1: Dat is normaal. Grootmoeder was 50.

G: Toen ik geboren werd. Kan je het lezen?

I2: Ik zie 1, 7 en dan 8, maar dat is niet echt een jaartal.

I1: Nee, ik zag net ook een paar cijfertjes.

G: Maar dan kan je zien. Ja, dan kan je zien.

V2: 2041 staat er.

G: Nee, dat kan niet, 2041 kan niet.

I1: Nee, dat kan niet.

V2: Maar dat staat er wel in.

[Mw. Streeder loopt de gang in].

I1: Wat gek, mag ik ook nog even kijken? Dit zijn letters 4, 70, 0 1 78 0 GZ 204. Een gezang is dat.

G: Gezang 204 vers 1A. Het jaartal is 7 8 1903.

I1: 1903.

G: Toen waren ze daar. Dus toen zijn ze naar Indië gegaan.

I1: Nou, geweldig.

G: Ik heb hier de andere ring van opa.

I1: En die andere ring.

G: Ja, daar kan ik het heel duidelijk in lezen. Zie je het?

I1: Ja, bijzonder. Zeker. Hoe groot was het gezin waar je ouders in groot geworden zijn? Hadden die veel broers en zussen?

G: Mijn moeder had dus een zuster. Die was ook zendelinge en die is dus gestorven toen ze de baby kreeg. Dus die waren met z'n tweeën en opa is overleden aan TBC. [Willemina Hofman, echtgenote van J.M. Langeveld, dienaar des Woords te Tamako (Groot Sangir), overleed daar 14 juli 1934] Dat heeft hij daar opgelopen. En bij mijn vader thuis waren ze met, even denken: mijn vader, een Jo, een Jet en Kees. Ze waren met zijn vieren. Twee jongens en twee meisjes.

I1: Twee jongens en twee meisjes en aan je moeders kant twee zussen. En de opleiding van je ouders? Je vader was dominee.

G: Predikant in Leiden; daar is ie dus ook gepromoveerd.

I1: in Leiden gepromoveerd?

G: In Leiden. Hij was dus doctor. En mijn moeder was dus kooklerares in opleiding in Lausanne.

I1: Lausanne. Zo, dat was dus een internationale familie van je moeder.

G: Ja, dat was zo, mijn moeder had verkering met een Roomse jongen en dat wilde omoes niet, want die was zendelinge. En ze was ook bij het Leger des Heils trouwens, en toen heeft ze haar dochter weggestuurd naar Lausanne.

I1: En dat heeft geholpen? Die jongen heeft ze niet meer gezien?

G: Ja, toch wel, toen ze terugkwam. Hij had een hele grote autozaak, ja.

I1: Maar het is uiteindelijk toch nooit wat geworden?

G: Ze is gewoon aan mijn vader vastgeplakt. Zo ging dat. Niet omdat ze er zelf op zat te wachten.

I1: Afschuwelijk, en het bepaalt misschien ook wel de sfeer in het gezin.

G: Ja, bijvoorbeeld ook als mijn moeder een opmerking maakte die heel terecht was, want kijk, mijn vader kon mooi preken, maar het zal jou niet aangesproken hebben en het zou mij ook niet aangesproken hebben, want het was te theoretisch en dan kon hij zo venijnig zeggen: "Hou jij nou je mond maar met je spinazieschooltje". Ja, dat zijn allemaal dingen die doorwerkten natuurlijk. Jazeker.

I1: Was je vader nog lid van verenigingen?

G: Ik zal je vertellen, hij heeft opgericht voor de studenten dat ze geld konden komen halen.

I1: Een soort beurs?

G: Die heeft hij gedaan. Beurs voor studenten, ja. Dan konden ze iedere maand wat halen.

I1: Ja, geweldig, en politiek, weet je wat zijn overtuiging was?

G: CDA [noot: kan niet omdat het CDA nog niet was opgericht; bedoeld zal wel zijn CHU].

I1: En zijn er nog overleverde verhalen van je grootouders?

G: Ja, mijn vader heeft twee boeken geschreven.

I1: Twee boeken geschreven. Nou goed, er zijn twee boeken. Dan gaan we daar niet op door meer. Heb je die ook?

G: Ja, heb ik ook.

I1: Misschien dat we daar nog een keer naar willen/kunnen kijken. Maar die boeken gaan natuurlijk niet over Leiden?

G: Nee.

I1: Dat was niet in Leiden wat zich daar afspeelde?

G: Nee.

I1: Nou, en dan gaan we verder met jouw leven. Hoe vaak ben je verhuisd en hoeveel tijd heb je in Leiden gewoond?

G: Nou, verhuisd, ik heb dus tien jaar in Leiderdorp gewoond. In 1940 zijn we naar Leiden gegaan. De oorlogsjaren. Toen is mijn vader benoemd in Den Haag, in 1945. We zijn daar in 1946 naar toe gegaan.

I1: Toen ben ik geboren in Den Haag in 1946, toen kwam ik pas. In 1946 naar Den Haag.

G: Toen heb ik dus eerst mijn lagere school in Leiden gehad.

I1: Ja.

G: Op het Noordeinde.

I1: Bij de Eerste Leidsche Schoolvereniging?

G: Nee, de School met de Bijbel. Hoe heette die ook alweer?

I1: Nee, dat was toch voor mijn tijd geweest. Dat zou ik niet weten.

G: Toen ben ik dus van daaruit, toen was ik al twaalf jaar en toen ben ik naar de meisjes-HBS gegaan. Op de Garenmarkt. En dat was natuurlijk een nare tijd, want we hadden dus heel veel Duits. En daar ben ik toen later in doorgegaan. We hadden dus geen Engels. Nee, helemaal niet. En Zuid-Afrikaans.

I1: De Nederlandse tak?

G: Zuid-Afrikaans. Dat moesten we ook leren!

I2 Engels ook niet?

G: Nee, dat mocht niet.

I1: Dat was natuurlijk doodeng in de oorlog?

G: Maar daar ben ik dus in het derde jaar...

I1: Van twaalf tot vijftien dus was je?

G: Nee. Toen ik twaalf jaar was, ben ik naar de meisjes-HBS gegaan. O ja, die heb ik drie jaar gevolgd.

I1: Drie jaar, ja?

G: En toen ben ik naar Den Haag gegaan, maar toen kreeg ik daar dus Engels en daar was ik in achter. Toen heb ik toelatingsexamen gedaan. Ik mocht geen verpleegster worden. Voor analiste.

I1: Analiste ja.

G: En dat was in Scheveningen en dat was heel duur. F 400,00 kostte dat.

I1: Zo.

G: Dat wilde ik graag worden. Daar ben ik toen voor geslaagd. Daar moest je alleen maar proeven doen. En die heb ik dus gehaald. In heel kort hoor. Ik denk dat ik in september begonnen ben, en na drie maanden moest je examen doen. Dat was particulier hè. En toen ben ik aangesteld bij het Ministerie van Landbouw. Bij Melk, Boter en Kaas, in de zuivel.

I1: In de zuivel?

G: En daar heb ik dus gewerkt totdat ik ging trouwen, toen was ik 24.

I1: Maar we gaan nog even terug naar je jeugd in Leiden, want dat vinden we het belangrijkste. Daar willen we het meeste over weten. Waar hebben jullie gewoond in Leiden?

G: Op de Witte Singel.

I1: En daar heb je al die tijd gewoond toen je in Leiden was? En weet je het nummer nog?

G: 105.

I1: Witte Singel 105. En had je een beetje contact met de buurt? Met mensen om jullie heen?

G: Het was oorlog, er werd niet veel gezegd, alleen met die predikanten. Met Vossers en bij Kuilman en weet ik het allemaal.

I1: En alleen met de predikanten?

G: Van de predikanten. En van school kwamen er nooit kinderen in huis of zo. Daar kwam nooit iemand. Ik denk allemaal vanwege de oorlog.

I1: Je dorst niets te zeggen?

G: Als je vrij was, begon je om 06.30 uur op de fiets, moest je naar boer Van Vliet, met twee flessen melk, twee lege flessen. Ging ik iedere morgen melk halen. Dat heb ik iedere morgen gedaan.

I1: En daar hebben we het nog niet over gehad. Jullie hadden acht kinderen?

G: Nee, we hadden er niet eerst acht. Dat waren er zes en er zijn er in Leiden twee bij gekomen.

I1: In Leiden zijn er twee bij gekomen. Er waren zes kinderen toen jullie in Leiden kwamen. En nog twee erbij. Het sociale leven en de omgang met elkaar was dus minimaal in de oorlog omdat je dus niets durfde te zeggen.

G: Nee.

I1: En je had ook geen vriendinnen?

G: Ja, die had je wel.

I1: Je had wel vriendinnen.

G: Ja, daar heb ik nou nog contact mee.

I1: Dat is heel leuk, ja.

G: En dan met de familie Parmentier, die naast ons woonde, en de familie Bent. Dat is uit de Doezastraat, hè. Dat was een kantoorboekhandel [W.D. Wendt, brandstoffenhandelaar en winkelier in kantoorbehoeften, Doezastraat 18]. Ik geloof dat daar nou dat bloemenzaakje is. Dus degenen die bij de familie Parmentier kwamen, daar speelden we achter mee. Daar werd dan gespeeld.

I1: Jullie konden wel buiten spelen, met andere kinderen?

G: Daar kwam je om te spelen met andere kinderen. Maar niet op straat. Achter de poort.

I1: Achter de huizen?

G: Het zijn allemaal heel duistere jaren. Voor mijn moeder was dat helemaal verschrikkelijk. En die liep ook nog met die dikke buik. En we moesten ook iedere dag eten halen in de Herenstraat. Weet je wel, dat eten uit die gaarkeuken.

I1: O, dat was er ook, de gaarkeuken?

G: Iedere dag.

I1: Smaakte dat eten, dat je je herinnert?

G: Je zei niks en zelf hadden we suikerbieten en tulpenbollen.

I1: Ja, ja. Dus dat was echt hongerlijden.

G: We hadden geen aardappelen meer. Maar toen kreeg ik dus ook oedeem, hè. Ik werd toen weggestuurd naar die boerderijen in en Zoeterwoude en Voorschoten.

V2: Voorschoten?

G: Waar ook die foto van is, ja.

I1: Ik zal een beetje de lijst afwerken, dan hebben we alles gehad. Waren er nog wat winkels en middenstand en de melkboer?

G: Ja.

I1: Dat was er wel? In Leiden dan? Ja, ja dat was er wel.

G: Ja, die meneer De Geus hè. Die zat in het verzet, met die blaadjes, dan had je die melkflessen, die waren gekalkt en daar deden we dan die blaadjes in en dan brachten ze die zo weg.

I1: En daar hielpen jullie bij mee? Die blaadjes wegbrengen?

G: Dat wist ik natuurlijk niet, maar hoorde je toen later hè. En als die mensen dus langs de singel liepen, die allemaal opgepakt waren. Ja, die liepen altijd langs de singel en dan stond mijn moeder aan de kant van dat water. Dan deed ze zo en dan haakte ze er een in en dan stuurde ze ze naar boven.

I1: Ja, wat bijzonder hè?

G: Ja, dat heb ze gedaan en mijn vader boos, maar goed, dat, maar ze deed het.

I1: Dus op zolder hadden jullie...

G: En dan was het 's avonds, het was zo schuin, als ik het zie ook en dan was er een karton, we hadden geen gordijnen maar karton, en daarachter zat ie dan. En dan was het 's avonds en dan nam mijn moeder hem mee en dan bracht ze hem bij Aliba [lees: W.Th. Aniba, Witte Singel hoek Herenstraat]. Op de hoek heb je zo'n café en dat heette vroeger Aliba en die heeft die mensen opgevangen. Dat heb ik allemaal gehoord natuurlijk, want je zag dat nooit.

I1: Er werd niks uitgelegd?

G: Nee.

I1: Maar dat zag je?

G: Daarom ben je altijd zo gesloten geweest hè. Ik houd me ook altijd op een afstand. Nee, ik zei niets, met ruzies ook niet. Daar begin ik ook niet aan; daar stel ik me van buiten. Dat blijft in je hoor. Maar ik moet wel zeggen, we hadden iemand in huis, dat was juffrouw Gé. Dat was iemand die kwam uit Lutten. Dat zegt jou niks; dat is bij Hardenberg.

I1: O, bij Hardenberg.

G: En die heeft mijn moeder altijd bijgestaan bij d'r. Het was dus zo, mijn vader, dat was in Leiderdorp al hoor. We hadden drie kinderen en er kwam er weer een bij en toen heeft ie een advertentie gezet in de radiobode of in de kerkbode en daar kwam juffrouw Gé. Ik geloof dat ze 18 jaar was.

I1: Ja, ja, en die heeft bij jullie in huis gewoond?

G: Ja, je kunt wel zeggen: haar hele leven, en ze is bijna honderd geworden.

I1: En altijd bij jullie gebleven...

G: En daar had ik een hele goede band mee. Ja, die is dus verleden jaar overleden. Dus dat was eigenlijk als een tweede moeder. En die heeft ook heel veel gedaan.

I1: En die heeft in Leiden bij jullie gewoond?

G: Altijd. Wij gingen dus de deur uit en toen zei mijn vader tegen juffrouw Gé: "Ja, Gé, nou wordt het tijd dat je wat gaat doen, want ik kan je geen pensioen geven". Kijk, zo was mijn vader, altijd zakelijk. Eigenlijk heel lief hè?

I1: Wel zorgzaam.

G: Ja, juist, dat is het woord, en trouw. Ja, zegt ze, ik wil graag kraamverpleegster worden. Dat was in Den Haag. Dus dat heeft ze helemaal volbracht en later heeft ze nog een lintje gekregen van de Koningin. En dat heeft ze aan mijn moeder te danken. Want ik zal je vertellen, mijn moeder leerde haar telefoneren en die leerde d'r dat en die leerde d'r dat.

I1: Dat klinkt als een heel bijzondere vrouw.

G: Een hele bijzondere vrouw en zij ook, dus het zijn dus hele bijzondere mensen geweest.

I1: En weet je nog wat van winkels om jullie heen, waar je wat ging halen of zo?

G: Ik zal je vertellen en het is jammer dat jij daar niets van weet maar je had op de Doezastraat had je de winkel van Sanders [P. Sanders, winkelier, Doezastraat 14]. Nooit van gehoord, van die mensen?

I1: Nee, dat zegt me niets, nee.

G: Hij was een NSB'er en zijn vrouw was een Jodin. En wij hadden een tante en die zat in Vught. En dan ging mijn moeder naar haar toe en dan zei ze: "Je zorgt er wel voor dat ik overmorgen rookvlees heb, hè? Want dat moet ik opsturen naar Vught". Hoe dat mens dat gedaan heeft, weet ik niet, maar

er kwam rookvlees en dan stuurde mijn moeder dat naar tante Diny heette ze, geloof ik. Of het ooit is aangekomen, weet ik niet. Maar dat was mijn moeder. Het was een winkel dus, waar wij kochten, en wij kochten dus ook bij de aardappelboer, zolang dat er was, maar die verkocht ook bieten en tulpenbollen, want dat heb ik hier (een schrift met dagboek en ingeplakte plaatjes) nog in staan.

I1: En waar zat ie, die aardappelboer? Op de Doezastraat?

G: Ja, alles op de Doezastraat. En die we op de Herenstraat hadden was de kaaswinkel, maar die weet ik niet meer. En dan Nieuwe..., Nieuwenhuizen. Mevrouw Nieuwenhuizen. Een hele mooie winkel ook en we kochten ook, allemaal in de rij staan hoor. Jamin voor suiker geloof ik.

I1: Hele rijen.

G: Ja, altijd. Mijn moeder kocht allemaal in die winkels. Van Noort natuurlijk.

I1: Wat verkocht Van Noort?

G: Brood, kroketten, viskroketten geloof ik, maar die kregen wij toen niet. Van Noort, maar later toen de oorlog voorbij was en mijn vader in Leiden bekend was, kwam zelfs het gebak van Van Noort; dat was zelfs nog voor die tijd, dat was zelfs in Leiderdorp. In zo'n oventje en daar zaten heerlijke pasteitjes in en ook met zijn verjaardag in augustus kwam er een ijstaart in zo'n oventje. Ja joh, dat werd allemaal gebracht [M.A.M. van Noort, Doezastraat 19-21].

I1: Geweldig.

G: En dan ook in die gebaksdozen.

I1: Ja, fantastisch. Hebben jullie ook echt honger gehad in de oorlog of...?

G: Altijd.

I1: Met zijn allen en de kinderen ook?

G: Ja, ik weet niet waar ze gezeten hebben. Er werd niet gezegd, hè: Tineke gaat bijvoorbeeld naar Balkenende, dat is bij Hoogmade, en een ander. Ik geloof dat Jet... Ik weet het niet meer. Maar ik werd ook altijd weggestuurd.

I1: We moeten trouwens nog even de hele familie doorgaan. De oudsten, hoe die heten, en de jongste, hoe oud die is. Dus jullie hadden acht kinderen. Wie was de oudste?

G: Jet.

I1: Jet?

G: Henriëtte.

I1: Is ze er nog?

G: Ze woont in Zeist. Ze is sociaal werkster geweest bij het Diaconessenziekenhuis.

I1: Jeetje.

G: Die was dus meester in de rechten.

I1: Het was bij jullie zo, huppakee, doorleren?

G: Ja, alleen Jet en ik.

I1: En wie kwam er na Jet?

G: Ik.

I1: Jij bent de tweede?

G: En dan drie was Tineke, die leeft ook nog. We leven allemaal nog. Tineke woont in Den Haag, die was met een ambtenaar getrouwd en heeft twee dochters. Maar haar man is overleden. Zij is weduwe. En dan heb je Do, die was altijd bij mij op de kamer. Die is Zwarte Kruis-verpleegster of zoiets.

I1: Bij het Zwarte Kruis? Bij de psychiatrie, toch?

G: Ja, daar is zij, ook gestudeerd. En die is vroeg getrouwd en woont in Rijswijk Zuid-Holland. Die is met een architect getrouwd. En dan heb je Henk. [Philip Heinrich Christoph, geb. juli 1935]

I1: Ja, dat is de eerste jongen.

G: Dat is de eerste jongen. Hij was nummer vijf; die was vervelend en die vond dat mijn vader ook al geen, mijn vader, ik heb geen zitkont en ik wil het hier niet meer en ik weet het allemaal niet. Die is weggestuurd. Ik denk dat ie, hoe oud zal ie geweest zijn? Ik denk nog op de lagere school. Naar Woerden.

I1: Een soort internaat of zo?

G: Nee, dat was een hoofdonderwijzer van die school.

I1: Ooh, en die had kinderen thuis?

G: Ja, dat denk ik; wij zijn nooit geweest. Daar is hij dus geweest, die leeft nog. Hij is zelf ook hoofdonderwijzer geworden in Helmond en hij zegt altijd: "Ik ben blij dat mijn vader me weggestuurd heeft". Want die heeft toen in Nijmegen gestudeerd. Dat heeft mijn vader allemaal geregeld. Toen ie daar klaar was, wilde hij onderwijzer worden. En die heeft toen ook MO-Aardrijkskunde met zijn vrouw gehaald. Dus die woonde daar. En dan heb je onze Gerard, die is dus ook geboren in Leiderdorp. [Gerardus Johannes, geb. juni 1939] Die is heel erg ziek geweest. En die is uhm getrouwd met een Arubaanse. Die woont nu in Voorhout. Maar die had dus een auto ??? Van de Esso in Oegstgeest. En dat is dus autobedrijf Streeder. En die heeft een zoon en die heeft nu een brasserie, dat moet jij ook weten, in Oegstgeest, daar moet je maar eens lekker gaan eten tussen de middag en dat is van zijn zoon Robin. Dat is ook Brasserie Streeder. In de [De] Kempenaerstraat. Dat is mijn broer, en dan heb je onze Astrid, die werkte bij Mees & Zoon. Dat is een bank. [Astrid Wilhelmina, geb. december 1940] En die is met een tuinarchitect getrouwd. En die woont in Ommen. En dan mijn jongste zus, die in de oorlog er eigenlijk het ergste er aan toe is geweest, dus ook lichamelijk, die woont in Heerenveen. [Gertrude, geb. juni 1944]

I1: Mooi. Nou, dan hebben we de hele familie.

G: Ja, dat zijn er acht in totaal.

I1: Zeker. En heb je ook om je heen, je zegt, er werd niet veel gezegd, merkte je. Je vader was dominee, dus misschien ontmoette hij mensen die ziek waren, die overlijden?

G: Ik weet niet of ie begrafenissen, wel in Leiderdorp, weet ik, dat ie begrafenissen daar had. Maar in Leiden, daar weten wij niets van.

I1: Of werd dat van je weggehouden?

G: Ja, dat is het, weggehouden. Hij wist alleen wanneer, waar die preekte. En dan was het natuurlijk iedere zondag spanning of ie opgehaald zou worden. Dat was eigenlijk wel heel erg. Ja, want je hoefde maar een woord dat verkeerd was en dan was het mis.

I1: En hoe was hij als vader met het opvoeden en zo? Hoe deed ie dat als je iets fout had gedaan?

G: Dan zei die, hou je brutale ogen voor je. Dat was het enige wat ie tegen me.

I1: Maar hij sloeg niet? Hij schreeuwde niet of zo?

G: Hij heeft me een keer een klap gegeven, omdat ik hem uitlachte of zo. Toen moest ie kolenscheppen. [Er wordt gelachen]

I1: Dat is wel fraai natuurlijk. En je moeder, hoe ging je met je moeder om?

G: Die zat beneden bij zo'n stopmand, die ken je wel, met van alles erin en die zat beneden en als je wat gedaan had moest je naar boven, maar ze bemoeide zich er niet mee.

I1: En het was niet zo dat je moeder, als je vader thuiskwam, dat ze zei: nou, Pietje heeft dit gedaan.

G: Nee. Mijn moeder zei nooit wat. Hij kwam er toch wel achter. Ja hoor, wij wisten ook wel dat ie erachter kwam ook, en toen ben ik weggegaan toen ik 18 was.

I1: Ja, dat heb je verteld. Met een brief op tafel. En ben je ooit nog een keer teruggekomen?

G: Nee, dat doe ik niet, en dat zou je van mij niet verwachten.

I1: Nee, nee. Maar je bent ook niet meer naar je moeder teruggegaan?

G: Ook geen contact meer mee gehad. Maar toen kreeg ik dat kind. Lachen dus, toen moesten ze wel. Maar kijk dan mijn grootmoeder. Want ik ben negen maanden ziek geweest. Die kwam iedere donderdag.

I1: Die kwam wel naar je toe. Ze wisten hoe het met je ging in ieder geval.

G: Weet ik niet hoor, want er werd natuurlijk niets gezegd. Maar mijn grootmoeder is haar oudste dochter verloren van die ziekte die ik had.

I1: En wat was dat voor een ziekte?

G: Dat is dus een nieraandoening.

I1: Tijdens de zwangerschap?

G: Ja, een nierversgiftiging. En daar is zij aan gestorven, want ze was in Indië hè. En toen heb ik die brieven gelezen en daar stond in: 'moe, ik wou dat u hier was, dan kon u een bordje pap maken'.

I1: Wat ben je dan ver weg en alleen hè?

G: Jazeker, dat is heel erg geweest.

I1: Maar je bent er wel doorheen gekomen, door die ziekte?

G: Ja, je moet niet vragen hoe hè?

I1: Ja, en je zoon heeft er niets aan over gehouden?

G: Nee, want dat zeiden ze ook in het ziekenhuis: 'die jongen zit daar wel lekker, maar zij!' Maar het is alleen maar gekomen door de oorlog. Je menstrueerde niet en dat is natuurlijk een heel proces in dat lichaam geweest. En toen ik dus na twee jaar in verwachting was, toen begon dat proces. Dat hele lichaam dat moest, dat had die stoffen niet.

I1: Ja, ja, en toen je trouwde en getrouwd was, daar wil ik zo nog wat meer over zeggen, woonde je toen wel in Leiden?

G: Nee, wij woonden in Oegstgeest.

I1: Maar wel in de buurt in ieder geval.

G: Maar ik ging toch nooit naar Leiden. Nee, ja, wel voor boodschappen, wel. Naar Van der Voorst, naar schoenen kijken. Lachen.

I1: Ja, af en toe eens even de stad in om...

G: En bij Maasdam ging ik vlees halen. In de Steenstraat [A.M. Maasdam, Steenstraat 18]. Ja, zulke dingen deed ik wel.

I1: Ja, je was analiste geworden in Den Haag en hoe heb je je man leren kennen?

G: Nou, dat was zo. Ik was dus eerst hmm moest je stage lopen, eerst nog voordat ik die baan had. En toen denk ik, dat moet ik toch zien, want ik woonde op kamers en toen zag ik een advertentie staan: bezoek aan het, ja, hoe heet dat ziekenhuis in Den Haag, eh eh.

I1: De Zuidwal?

G: Nee, niet de Zuidwal, dat christelijke.

I1: Christelijke?

G: Nou ja, daar waren dus twee dames die bezoek moesten hebben en toen ik, kreeg ik f 5,00, geloof ik dat dat was, en daar heb ik dus mevrouw Verbeek leren kennen en dat was een reumapatiënt. En die had dus een zoon en die zat in Nieuw-Guinea en daar praatte ze natuurlijk over en toen vroeg ik: "Waar gaat u wonen?" Ze woonde in de Wagenstraat in Den Haag. Ze zegt: "Ik krijg een woning op de Van Boetzelaerlaan". Nou, en daar woonden mijn ouders. Wij woonden op 105, geloof ik, en zij

woonden op 39, of, maar hoe het zij, zij het, ze woonden vlak bij elkaar. Dus toen kreeg ik die baan en toen heb ik dus gezegd: "Als u daar nou gaat wonen, dan kom ik wel even langs, want ik ga naar Oegstgeest, waarschijnlijk". Toen zegt ze: "Hoezo Oegstgeest?" "Ja", zeg ik, "want het ministerie wil toch ook nog dat ik ook nog naar Leiden ga".

Weet je waar ik ook heel vaak geweest ben? Toen ik daar werkte, in de Hugo de Grootstraat. Daar had je een laboratorium en daar moest ik altijd naar toe omdat ik daar zo goed de weg wist. Met zulke pijpen. Meid, wat daarin zat weet ik niet. Het was op zolder. En toen zei ze later tegen me: "Als je nou getrouwd bent en je wilt nog werken, dan moet je maar bij ons komen, want we hebben jou nodig als analiste".

Nou, daar loopt nog niets. Dat dacht ik bij mijn eigen: dat zie ik wel. Maar in ieder geval, zo heb ik dus die schoonmoeder en toen was ik dus bij mijn moeder een keer en toen zei ik: "Ik ga eventjes naar mevrouw Verbeek", want die zat met zo'n grote herder. Maar hoe dat gekomen is, weet ik niet, maar in ieder geval heb ik toen later die zoon leren kennen en ja, dat is toen wat geworden. Nee, die was Rooms hè. Dat probleem hadden we toen. Maar ik ben gewoon tot die kerk toegetreden. Ik heb nergens last van. En met hem had ik daar ook geen last van. Ik was in ieder geval een ander mens geworden. Ik deed in ieder geval mijn mond open. En dat miste ik. Want dat is natuurlijk wel heel erg als je ergens werkt en je zegt nooit wat. En dat had ik dus over me.

I1: En dat kwam wel door de oorlog, had je het idee?

G: Als je dan op kamers woont, werd je daar op gewezen hè. Kom je thuis en dan kijk je zo, zoals ik kan kijken, en dan zei die mevrouw: "We zijn hiervan niet van gediend". Dus dat heb toen wel ik moeten leren.

I1: Om vrolijker te zijn. Maar dat is gelukt?

G: Ja, dat dus is gelukt. Toen ben ik dus gaan praten.

I1: En kon je met je man ook goed praten over dingen?

G: Ik zal je vertellen, als je me vraagt wat het voor een huwelijk geweest is, dan moet ik toch zeggen, we hadden bijvoorbeeld een boot hè, het was altijd bezig zijn. Jij weet wat een boot is. Schuren en lakken. Het is altijd bezig hè. Je leefde van de ene zomer in de andere zomer. Altijd mensen meenemen. Dus je was altijd bezig, bezig.

I1: Maar om eigenlijk niet echt met elkaar geconfronteerd te worden?

G: Nee, en hij was dus radio- en televisieziek. Die repareerde ie. Hij werkte bij een elektronisch bedrijf in Oegstgeest.

I1: O, daar ja, wat van de Marine was. [MEOB, Marine Elektronisch en Optisch Bedrijf, vóór 1978 MEB]

G: Daar werkte ie.

I1: En hoe heette jouw man?

G: Rudie Verbeek.

I1: En jullie woonden in Oegstgeest, daar is Ed dan ook geboren?

G: We woonden eigenlijk zonder vergunning hè.

I1: Dat had je toen nog, ergens bij iemand in, in een huis.

G: Bij juffrouw Cortel(???), een heel aardig iemand.

I1: Ja? Op zich leuk wonen dus?

G: De Assendelftstraat hè, twee kamers, een keuken. Nou ja, ik wil er niet meer over praten.

I1: Nee, niet echt groot is dat, geloof ik.

G: Het waren grote huizen toentertijd, hè, in '54. En wij hadden die grote hond toen meegenomen. Ik zeg: "Later besef je pas wie je schoonmoeder was". Het was iemand die zo dankbaar was; ze was afhankelijk en ze heeft nooit op- of aanmerkingen op me gemaakt. We gingen ieder weekend naar Den Haag. Of zaterdag of zondag en dan ging je met d'r naar de kerk, we namen d'r mee met vakantie en ze heeft nooit, nooit...

I1: Ze vond het fijn om bij jullie te zijn?

G: Maar dat merk je pas later. Ze heeft nooit gezegd: "Cook, ik zou het zus doen of ik zou het zo doen". Nooit.

I1: Nou, dat is fantastisch.

G: Ze heeft zelf ook een dochter, maar die moest werken en weet ik het allemaal. Weet je wat het is, als je het niet wilt, moet je het niet doen. Dat is eigenlijk met een groot gezin ook hè. Je bent wel met z'n achten, maar je bent eigenlijk alleen.

I1: Dat is wel vaak zo.

G: Je bent echt alleen. En je blijft ook alleen. En dat merk je dus als je getrouwd bent ook, je bent toch alleen.

I1: Het hoeft niet, maar het kan wel.

G: Je vertelt geen geheimen, je vertelt helemaal niks. Het stiekeme wat je deed, aan de bioscoop gaan.

I1: Ging je stiekem?

G: En dan zat er ene Buitendijk, die zat er ook en die zei dan: "Weet je dat je dochter in de zaal zat?" Je had altijd gedonder.

I2: Denkt u dat dat altijd in een groot gezin is of hangt dat van het gezin af waar je in opgroeit?

G: Nou, als ik naar de televisie kijk en ik kijk daar expres naar wat die man doet om de broeders en zusters bij elkaar te brengen. Ik weet niet hoe dat heet. Ze hebben al jaren ruzie.

I1: 'Het diner', heet dat.

G: En daar kijk ik expres naar en dan zie ik het en dan denk ik: mensen, mensen, dat hebben wij ook gehad. En gaat alsjeblieft naar elkaar toe. Doe het alsjeblieft.

I1: Ja, zo zonde, hè.

G: We hebben nou ook een zusje, die onder mij komt, die mag niet meer met verjaardagen komen; dan zegt ze: "Ik ben oud; als je wilt dat ik kom, ik ben er zo met de auto". Nee, want dan ga je weer weg. En wat moet ik zeggen?

I1: Je zou kunnen zeggen: pluk de dag, maar als ze niet wil, dan doet ze het niet.

G: En kijk, dat is die afstand. Als er bij ons een kamer leegkwam, want mijn moeder heeft ook kamers moeten verhuren om de kinderen te laten studeren, de jongens in ieder geval, dan was zij degene die het eerst in zo'n kamer zat, en dan zei ik tegen mijn moeder: "Ja, ik vind het niet eerlijk. Wij zijn met z'n drieën", Tineke, Wil en ik dan. Ik zeg, dan zou ik zeggen: "Loten wie die kamer krijgt". Nee hoor, zij kreeg hem.

I1: Zij nam hem gewoon?

G: Nou, ze kreeg hem. Ja, en dat zijn dingen, dan dacht ik: nou, er zijn zoveel dingen dat ik denk: dat vind ik niet eerlijk.

I1: Dat gebeurde veel bij jullie thuis? Als je wel een beetje een grote mond had dan eh...

G: Maar die deed je niet, hoor, want dan kwam, nee joh, dan krijg je zoveel narigheid over je heen. En je staat... nee, dat doe je echt niet hoor. Dat doen we echt niet.

I1: Je ouders waren gewoon de baas?

G: Nou, mijn vader eigenlijk. Ik zei niets, maar ik keek zo en dan zei hij: "Hou je brutale ogen"; dus hij zag heus wel dat ik het in de gaten had.

I1: Wat je ervan vond.

G: Dat is echt mijn stempel hoor. Op mijn werk ook. Overal waar ik was, zeiden ze altijd: dat lijkt wel een opgejaagd hert, die daar loopt, en dat was ik. Als jij naast me zat en je had telefoon, dan nam ik hem voor je op als je er niet was. Nou, dat heb ik af moeten leren hoor. Kon verdwijnen. En dat heb ik allemaal moeten leren. Maar in een groot gezin is het zo.

I1: Je loopt er een beetje tussendoor in feite?

G: Nee, maar dan heb je ook voor een ander te zorgen. In een groot gezin kwam je erachter dat je kleine zusje, dan ging je er als de bliksem achterheen. Of voor weet ik veel wat. Maar dat is jouw plaats en wegwezen jij. Als het je niet bevalt verdwijnt je maar. Echt hoor, dat moet je leren.

I1: Tuurlijk, dat moet je leren.

G: Bij het Leger des Heils zeg ik ook: bemoei je er niet mee. Even zelf laten uitzoeken.

I1: Maar dat is toch ook zo. Dat ben ik met je eens, ja.

G: Maar ik vind ook dat je het altijd uit moet praten.

I1: Tuurlijk, dat is ook heel goed.

G: Vind ik toch ook hoor, dat je de dingen uit moet praten.

I1: En heb je tijdens je huwelijk nog gewerkt?

G: Nee. Het is zo gegaan: Eddy was, mijn man, die had mulo hè.

I1: Ja.

G: Hij was 10 jaar ouder hoor, trouwens. Hij was van de lagere school af en toen zeg ik: "Ed, wat wil je?" Hij zegt: "Ik wil archeoloog worden". Ik zei: "Dan heb je geen brood op de plank, dus daar beginnen we niet aan. Je mag van mij graven waar je wil, maar daar moet ook een vak tegenover staan". "Nou ja, dan wil ik arts worden". Nou gaat meneer naar het gymnasium, "weet je dat zeker?" "Ja", hij weet het zeker. Hij was altijd met die boeken bezig. Maar mijn man wilde dat niet. Nee, hij zegt: "Mulo is genoeg". Dat is ook nog duin, duin, duin..

I1: Duinzicht.

G: Dus dat ging niet door en toen heb ik hem naar het Bona gestuurd. Is mijn schuld hoor! Daardoor kreeg ik het huis, want daar ging het uiteindelijk om. Want ik was 25 jaar getrouwd, dus ik moest toch voor m'n eigen pensioen gaan zorgen. Toen was ik 50, 20 jaar dus voor m'n pensioen gewerkt. 't Is niet veel, maar het is toch 400, zeg ik maar. Nou, 't is toch aardig wat.

I1: Dat is wat je kreeg na 20 jaar, 400 euro?

G: Ja.

I1: Enne, wanneer is je zoon geboren?

G: In '56, 30 maart.

I1: Enne, heb je nog wel op je kleinkinderen gepast en zo?

G: Nee, want ik moest werken. En ik denk dat m'n schoondochter dat niet eh... [lacht]. Nee, want m'n schoondochter, dat zou ze niet vertrouwd hebben. Nee, die heeft nooit gewerkt. Nee, het was echt een prinsesje.

I1: Ja, dat is hun keuze.

G: Maar mijn zoon, die heeft dus altijd 's nachts gewerkt he, nooit overdag.

I1: Heeft hij dat altijd vol kunnen houden?

G: Ja, weet je, het is zo'n raar kind. Die sliep 's nachts niet, die zat 's nachts in de box. Ik zette hem gewoon in de box.

I1: En probeerde je dan zelf nog te slapen?

G: Nou ja, we deden de schuifdeuren dicht en dan kwam ik 's morgens kijken en dan lag t' ie heerlijk te pitten.

I1: Ja, en hij was gewoon zoet in de box?

G: Het was iemand die altijd bezig was. Als je toentertijd dat kind had gehad, dan was het ADHD.

I1: Ja? Toch?

G: Ja, 'k weet 't zeker. Hij wilde ook nooit in de kinderwagen. Buiten.

I1: Gebeurde er dan teveel?

G: Nee, ik had een heel stil huis. Maar dat hoefde ik echt niet te doen. Dat snap je zelf niet. Dat rijden vond ie wel leuk. Dat heb je niet meegemaakt. Dan heb je 9 maanden op je bed gelegen en dan krijg je zoiets. Daar heb je geen keus in.

I1: Daar heb je geen keus in, hè, ja, sommige mensen denken dat je kind jou uitkiest.

G [Lacht:] Denk jij dat?

I1: Ik denk het wel een beetje, ja, dan moeten je kinderen weer wat van je leren.

G: Kan jij dat volhouden? Ik probeer altijd nog de baas te blijven. Geef jij je gewoon over? [Lacht]
Nou, ik zeg gewoon: "Nou Ed, dat gebeurt niet. Klaar".

I1: Ik kan wel wat zeggen, maar dan gebeurt het toch, want dan doet hij het gewoon?

G: Ik zwem dan hè, ik ben een keer vreselijk gevallen.

I1: Bij het zwemmen?

G: Ja, bij het uitstappen. En toen viel ik zo hard op mijn kop. Ik zeg: "Nou, mijn zoon, die ligt nog wel in bed", ik zeg, "dan komt ie wel". Nou ja, daar op het ziekenhuis, ik zag wel dat het gehecht moest worden. Je ziet er niks van hoor. Enne, toen zegt ie: "Nou, stap maar in de auto". Ik zeg: "Nee, ik ga met m'n eigen auto". Hij zegt: "Je bent toch niet gek?" "Ik rij", zeg ik. "Ik heb verder niks, alleen dat gat". Kijk, dat ben ik. En dan zegt ie niks, dan zegt ie niks. Ja, zo is het. Nou, dat is gewoon die zelfstandigheid. Ik denk dat jij dat ook hebt. Dat zou ik nou niet meer doen.

G [vraagt aan I2]: Hoe zou jij dat doen?

I2: Ik heb geen kinderen. Ik heb alles in één: een man en een kind.

G: Ja, hij houdt je wel bezig ja. Ik heb ook tegen Eddy gezegd, ik heb gezegd: "Ik weet zeker, als ik jou niet had gehad, dat het toch anders was geweest". Want ik vind persoonlijk, als je iemand hebt zoals ik, die 10 jaar ouder is, dat heb ik me allemaal later gerealiseerd. Ja, altijd met z'n moeder hè, en dan denk ik: ja, het is toch wel te begrijpen. Hij heeft alles voor die moeder gedaan. Ik heb dat weer opgevangen, ik heb hem daar niet los van gemaakt.

I1: Denk je dat dat was gelukt als je het had geprobeerd?

G: Ja, omdat dat mens nooit wat zei. Ze zei nooit wat.

I1: Soms is dat nog erger hè?

G: Ik weet het niet (2x). Ja, ze was ziek. En toen had ze een verzakking. Ik zeg: "Ja, maar ik kan niet naar Den Haag komen". Ik had ten eerste geen rijbewijs. Ik zeg: "U mag wel bij ons logeren". En toen is ze zes weken bij me geweest. Nou, ik heb nooit een verkeerd woord gehoord. Ik zeg 't. Maar dat realiseer je je pas later.

I1: Ja, natuurlijk.

G: Maar als jij nou thuis kijkt. Ging jij tegen je moeder zeggen als je heerlijk gegeten had: "Het heeft heerlijk gesmaakt?" Mag ik dat vragen?

I1: Dan moet ik nadenken. Bij ons thuis. Ik weet niet of ik dat zei. Maar het was altijd best lekker. Dus het spijt je nu, dat je dat nooit gezegd hebt?

G: Juist.

I1: Ja, dat moet je leren.

G: Ja, maar dan moet je daarop gewezen [nadruk] worden. Dat vind ik jammer, want dat kan ik niet meer tegen mijn moeder zeggen.

I1: Ja, dat is zo.

G: Ja, dat is verkeerd geweest.

I1: Maar toch, in die tijd met jouw moeder en met mijn moeder ook nog, dat je zoveel dingen als vanzelfsprekend aannam. Dat merk je nu pas, wat ze allemaal voor je gedaan hebben.

G: Want het is toch idioot als een baas tegen je zegt: "Cook, het is niet dat je dat en dat moet doen". Dat is thuis. Dus zo heb ik het geleerd. Ieder heeft zijn eigen taak. Dat werd door je baas gezegd. En dan kom je thuis en dan zegt je man, en dan staat de boter niet op tafel: "Alles staat op tafel, behalve de boter". En dan zegt Cook: "Ja, ga het zelf doen". En zo is het begonnen. En dan ben je zo oud en dan moet je nog...

I1: Het houdt nooit op toch? Je moet nu toch ook nog leren?

G: Op een andere manier. Het gaat allemaal veel beter.

I1: Eh, even kijken. Er zijn een heleboel dingen over je werk en zo, maar dat was in België. Maar Je bent weer teruggekomen naar Leiden. Om dichterbij je zoon te wonen?

G: Nee, ik moest geopereerd. Ik moest een nieuwe heup. Daar ben ik voor teruggekomen. Kijk, dan denk je bij je eigen: laten we dat nou niet doen, hier blijven en hulp vragen. Ed, wil je eens een keer komen, terwijl je zelf met twee kinderen zit.

I1: Nee, dat kan je ook niet van hem verlangen. Toen heb je gewoon gezegd: "Ik ga weg"?

G: Ja, ja.

I1: Je bent ook helemaal alleen naar Terneuzen gegaan zonder kind?

G: Ja. Ik had één van m'n werk, die had een grote auto, daar heb ik een paar dingen ingeladen en m'n bed en zo. Ik ben dan bij een mevrouw in huis gekomen. Een aardig iemand, een die vroeg iemand

om voor d'r te zorgen. Maar daar heb ik wel zo mee geboft. Maar toen ging ik met vakantie, want ik moest er even uit en kwam ik terug en toen was ze van de trap gevallen en toen zat ze dus in een verpleeghuis. Toen wou ze mij dat huis geven, maar dat kon ik toen niet betalen, want ik was nog niet zover. Via de kerk daar heb ik dus een klein huisje gekregen. Nou, wel zó schattig. Het leek wel een droomhuisje. M'n moeder heb 'k er nog gehaald voor te logeren. Zo leuk. Toen later heb ik in dat grote huis gewoond. Ja, daar heb ik een goddelijke tijd gehad, hoor. Ik ben daar zo verwend.

I1: En hoeveel jaar heeft u daar gewoond?

G: 20 jaar. Ja, ik heb nog steeds heimwee. Ja, dat is niet voor te stellen. Die mensen zijn zo eenvoudig. Ook in gebed, in alles. Echt hoor. Toen ben ik de kousen aan gaan doen, want zo ben ik begonnen in de verpleging. Ik had natuurlijk een opleiding gehad bij het Rode Kruis. En dan begon ik langs die boerderijen te gaan in een vouwfiets. Zie je het allemaal voor je? Je kan het soms zelf niet begrijpen.

I1: Nee hè, wat je allemaal gedaan hebt.

G: Nee, en ik heb auto leren rijden. Met 20 lessen had ik dat. Ja, daar was ik zelf ook helemaal verbaasd over. En dan kreeg ik gelukkig dat geld van m'n vader. En daar heb ik dat autootje toen van gekocht. Want ik wilde geen geld hebben ook hè. Nee, dat is ook zo eigenaardig. Ik wilde geen geld, ik wilde het helemaal zelf doen.

I1: Na de scheiding toen?

G: Ja, dat kan je toch begrijpen.

I1: Het is prettig als je onafhankelijk bent?

G: Ja, dan ging ik 100 gulden halen, ha, ha, zie je het voor je?

I1: En daar kon je van rondkomen?

G: Ja, ha, ha.

I1: In welk jaar was dat?

G: Nou, ik was 50, dus ja, in 1980/81. 13 juni, ik zal het nooit vergeten.

I1: We hebben het over familiecontacten gehad. Al je broers en zussen zijn er nog, maar die wonen niet in de buurt. Jullie zien elkaar regelmatig?

G: Ja, z'n schoonvader is overleden (van de lieve broer), heb je het in de krant gezien? Douglas. 100 jaar. En dan in de brasserie, daar is de samenkomst.

I1: Enne, nou ja, jullie hier in Leiden, jullie hadden een zeilboot. Wat was dat er voor een?

G: Een Viking.

I1: Dat was een heel belangrijk deel van jullie leven dus, daar waren jullie veel mee bezig?

G: Ja.

I1: En Ed vond dat ook leuk dus?

G: Ja, want die ging dan graven hè. Altijd bij de Laakpolder [=Lakerpolder], daar mag je nou niet meer liggen.

I1: O ja, daar bij Warmond langs dat theehuis en daar is een molen en daarachter loopt het een beetje zo.

G: Ja, en we hadden een hond en die ging natuurlijk ook mee.

I1: Nou, op zich hadden jullie dus leuke weekenden, heerlijk buiten?

G: Ja, altijd vrienden mee, altijd mensen mee.

I1: Dus jullie hadden een gezellig leven?

G: Ja, want zo was mijn man hè, daar hield ie van, van toneel, opscheppen.

I1: Ja, en mensen erbij hebben?

G: Ja, ja, mensen erbij en ieder jaar een nieuwe auto. Dat moest ook. Dat was ik niet gewend. Nee, dat heb ik nog. Ik had dan ook zo'n Mini, een Cooper, en dan zei mijn moeder, ik weet niet waar ze het vandaan haalde. Dan zei ze: "Als we een beetje geld hebben, dan gaan we een andere kopen". Toen kwam ze weer een keertje naar Terneuzen. Ik zei: "Nou, ik heb een Suzuki gezien". Toen heb ik altijd Suzuki's gekocht om de drie jaar. Maar ik zal je vertellen. En mijn broer reed in een Volvo. Die zei dan: "Het is toch eigenlijk niks, hè, zo'n koekblik". En dan zei ze: "Wij rijden toch ook!"

I1: Als je maar rijdt, hè?

G: Ja, ze zei: "Niet omkijken, niet omkijken". Zo was mijn moeder.

I1: Je grootmoeder lijkt me ook een heel bijzondere vrouw.

G: Ja, ze woonde in Breda. (de oma) Heel armoedig, dat huisje, zo armoedig. Ik weet het, want ik heb het gekregen; het hangt in de gang. Beneden was het verhuurd en boven zat zij. Maar zó armoedig. Als ik er nog aan denk.

I1: Maar is ze heel lang alleen geweest, dat ze zelf moest zorgen?

G: Ja, m'n moeder was 12 jaar toen haar vader overleed. Dus ging haar moeder, mijn oma, overal, ook in zalen, ook bij het Leger des Heils. Dan ging ze ook in zalen preken en dan had ze allemaal voorwerpen van waar ze allemaal geweest was en dat zat ze dan allemaal te vertellen. Zoals wij dat dan doen bij het Leger des Heils. Ze had ook zo'n hoed, maar het is ook dat vrijwilligerswerk. En zij deed dat voor de zending en eh, dinges.

I1: En daar verdiende ze bijna niks mee?

G: Dat weet ik niet (2x). Ik weet alleen maar, want ze is door de slechte verhouding met m'n vader, is ze weer teruggegaan.

I1: Naar Indonesië?

G: Ja, is ze teruggegaan.

I1: Maar het was de moeder van je moeder?

G: Ja.

I1: Maar ze had een slechte verhouding met jouw vader?

G: Dat klopt, ze was een Ka hoor. Ja, zij nam het natuurlijk voor d'r dochter op hè, want zij zat ieder jaar, ieder jaar, met een kind. Weer een kind erbij.

I1: En dat vond ze ook niet echt wat?

G: De moeder van m'n vader ook niet. Want die zei tegen juffrouw Gé dan: "Gé, is het niet te zwaar?" (2x). En later heb je pas begrepen dat daar geld zat, daar zat geld.

I1: Bij je vaders ouders?

G: Ja, die vader van 'm, die was gebrouilleerd omdat ie hervormd geworden was. Maar haar vader, die had een heleboel huizen in Den Haag. En daar komt dat geld vandaan. Want ik zei dat m'n broer zo ziek was toen ie één jaar was en toen moest ie geopereerd worden in het Diaconessenziekenhuis, hier, op de Witte Singel, door dokter De Blanke, en m'n vader had 't geld niet en dat heeft opa toen betaald. Dat was 400 gulden. D'r was geen infuus, d'r was helemaal niks, dat was in de oorlog en we hadden geen geld en m'n moeder zat, terwijl ze in verwachting was, dat schoon te houden. Hij had zo'n, hoe heet dat, zo'n stoma, maar dat lag toen zes weken open. Ja, dat heeft dat mens allemaal doorstaan. Die heb een heel zwaar leven gehad. En ze is toch 92 geworden. Ik heb m'n vader verpleegd en m'n moeder. Toen m'n vader overleden was, toen ben ik naar Terneuzen gegaan.

I1: Dat was in '80?

G: In '78 [lees: 1979] is hij dus gestorven in Wijckerslooth. Toen hij dus gestorven was zei ik tegen m'n moeder: "Nou ga ik weg".

I1: Nu is het tijd voor jezelf?

G: Ja, ja, je eigen wereld. M'n moeder zat dan in Den Haag en dat ging ook weer niet. Je weet, de kinderen werken en dan kwamen ze even met de boodschappen. Ik zeg: "Mens, kom naar Terneuzen". Ja, ze is er wel geweest en ze is er gestorven ook.

I1: In Terneuzen?

G: Ja, want ik had een prachtig appartement en als je dan door de deur liep, dan zat m'n moeder in dat rusthuis, dus het was vlakbij.

I1: Ja, dus allemaal mogelijkheden.

G: Ik zei iedere keer: "Mam, zullen we naar Den Haag gaan het weekend?" Want we hadden de flat aangehouden, natuurlijk. Maar ze zei: "Nee hoor, ik ben lekker met vakantie".

I1: Dus het was een goeie zet?

G: Ja, een hele goeie zet.

I1: Heb jij nog dat je denkt: "Ik heb dingen overgeslagen".

G: Ja, misschien wel.

I1: Want je weet inderdaad nog heel veel van de oorlog, al die namen, al die mensen. Alles wat gebeurd is. Dat is toch wel hartstikke goed.

G: Dat vergeet je ook niet, al die vliegtuigen die overkwamen.

I2: Nee, maar ook dat soort dingen. Gingen jullie naar de stadsschouwburg en u heeft ook de bioscoop genoemd.

G: In Leiden in de oorlog was er niks.

I1: Maar heeft u dat bijvoorbeeld daarna gedaan toen u getrouwd was, dat u naar de film ging of de stadsschouwburg?

G: Meer in m'n studietijd, maar allemaal stiekem he. Ik was dan bij Kanner, daar heb ik m'n opleiding gehad, en daar had ik een vriendin. Op donderdagmiddag: "Ga je mee, gaan we naar Olympia, een mooie film". Maar dat stiekeme gedoe was natuurlijk ook niet zo lollig. Maar je wilde toch even wat zien. En toen ik op school nog was, ben ik altijd naar de jeugdconcerten geweest. Van Schuurman, daar heb ik al die instrumenten geleerd. Dat was in Den Haag.

I1: Leerde u ook spelen op die instrumenten?

G: Nee, maar ik heb wel vijf jaar pianoles gehad. Ja, nog een keer met Leening, ja, zij zat op de Nieuwe Rijn [nr. 69] en beneden zat een kleermakerij en zij zat boven. Tilly Leening, ja, vijf jaar heb ik pianoles gehad.

I1: En mochten jullie op zondag wandelen of zo?

G: Binnen, kijken.

I1: Binnenblijven. Ook als het mooi weer was?

G: Jaaa, nee, nooit hoor. En met schaatsen in de winter stonden wij voor het raam te kijken.

I1: Maar mocht je dan op zondag niks doen, ook niet lezen?

G: Ja, dat wel.

I1: En mochten jullie in de tuin?

G: Ja hoor, dat mocht, maar meestal ging je naar boven naar je kamer. Dan tekende je wat; ik tekende graag en kleuren en verven, dat deed ik heel graag. En toen je op de HBS was, was het heel anders. Maar de meeste pret hadden wij bij Parmentier. Die hadden ook een schommel.

I1: Die woonden naast jullie?

G: Wij woonden op 105 en hun woonden op 109 of 103 [D. Parmentier, Witte Singel 103], dat weet ik niet. Het was een hoge stoep. Als ik er langs rij en dat huis is nog steeds bewoond. Een gewoon gezin;

er wonen geen studenten. Want daar woonde dominee Godet [lees: ds. J.W. Groot Enzerink, overl. 2 juni 1939] en die is toen overleden en daar is m'n vader voor in de plaats gekomen.

I1: Het was dus een huis van de kerk eigenlijk?

G: Ja, ik denk het, ja. Toen de moffen er waren en wij hadden telefoon, kwamen ze er zo'n T op zetten. Op de buitenkant. Die zit er nog. We hadden ook difterie in huis, dus dan kwam d'r ook niemand. Jet, die lag in het ziekenhuis.

I1: Wie had dat?

G: M'n oudste zus, die zat op 't gymnasium en die is dan ook rechten gaan studeren, dat moest van m'n vader.

I1: Dat vind ik wel vooruitstrevend van 'm.

G: Ja, en ik mocht geen verpleegster worden.

I1: Was dat te min?

G: Nou, daar gingen verhalen over en mijn vader was altijd bang dat eh ... Hij wilde arts worden, maar na een jaar is hij toch maar predikant geworden.

I1: Vond hij arts te eng?

G: Ik weet het niet, maar ik denk dat die man toch bang was.

I1: Misschien bang voor bloed of zo?

G: Ja, mijn moeder moest dat altijd opknappen. Mijn broer ging door het raam en die trok dat terug en toen hing dat vlees hier en m'n moeder over de Zoeterwoudsesingel naar dokter Lahr. En die heb dat zo afgeknipt. Ha, ha, ha, en toen zo aan mekaar gehecht, ha, ha, ha. Ja, zo was ze. Ja, mijn moeder had allerlei wondermiddelen hoor. Ja, echt waar. Maar toen mijn broertje zo ziek is geworden in Leiderdorp, want dat vind ik eigenlijk zo dom hè. Mijn moeder zei altijd: Gerard huult altijd, ik zou hem zo wel achter in de tuin willen douwen. En na een jaar kwam het uit.

I1: En wat was het?

G: Darmen in mekaar geschoven. Arm kind, en daar is dat door gekomen; die heeft kortere darmen. Maar je kan niet begrijpen dat zo'n vrouw dan niet nadenkt, want dit is niet normaal.

I1: Maar ja, vroeger ... Je hebt huilbaby's, want als een kind echt huult, dan is er iets. Dan moet je op zoek.

G: Maar toen is dokter Munk in huis gekomen, in Leiden, heb je daar wel eens van gehoord?

I1: Nee.

G: Op de Zoeterwoudsesingel [dr. J. Munk, kinderarts, Zoeterwoudsesingel 102], een hele grote man. En die ging toen in gesprek met eh ... hoe heet die man eh Als ik Dan zie ik die naam staan, die zat op de Rijsburgersingel.

I1: Ook een dokter?

G: Een chirurg. En dan dokter De Blanke, heb je daar nooit van gehoord? [niet te traceren] Op het Plantsoen, dat perkje, nou, daar woonde De Blanke, maar die was niet christelijk. Die andere, die met die dubbele naam, die was wel christelijk, dus ze hebben het met z'n tweeën gedaan. De Munk, die zorgde voor de verdoving. Ik weet nog dat m'n moeder binnenkwam met dat kind en dat de dokter zei: "Ik kan de doden niet levend maken". 't Is wat hè, als je hem nou ziet. 't Is de aardigste vent van allemaal. Hij lacht altijd. Het lievelingetje van m'n moeder. We zeggen ook allemaal: "Als hij doodgaat, dan hoeft het voor ons ook niet meer".

I1: Dan valt de familie uit elkaar?

G: Ja, echt waar. Verleden jaar heeft hij in het Diaconessenziekenhuis gelegen, nou, ik wil je niet vertellen wat dat voor weken waren. Zo erg! Hij is z'n geheugen kwijt door de narcose. 't Is erg hoor. Maar 't is een reuze vent.

I1: Toch nog wel nu. Hij kent jullie nog wel?

G: Ja, dat wel, ja. Vroeger, dat weet ie. De begrafenis van m'n moeder, niks meer.

I1: Maar jouw ouders nog even. Die hebben op de Witte Singel gewoond en die woonden in Leiderdorp.

G: Eerst Leiderdorp, toen 5 jaar Leiden en dan Den Haag. En dat was dus de Van Boetzelaerlaan. En dat was toen spergebied, want daar hadden de moffen gezeten. En toen heb m'n moeder het ook nooit naar de zin gehad, omdat die uit Breda komt. Maar ze heeft heel veel in Den Haag gedaan voor het kerkenwerk. Absoluut. Ja, het was, ik zeg het, een echte dienstmaagd hoor.

I1: Ja, dat moet haast wel als je ook in je huwelijk accepteert zoals het loopt.

G: Ze zei gewoon: "Je vader is een hele lieve man". Ik zei: "Als die acht er niet tussen zaten". Want dat was het probleem. Dat hebben we toch allemaal met onze kinderen. Ik heb één zoon, maar daar zitten toch wel twee van de andere schapen bij. Je vraagt je toch af: Hoe gaat dat daar? Daardoor kan ik niet begrijpen dat een opa en oma hun kleinkind loslaten, al zie je ze niet.

I1: Nee, dat snap ik wel, maar er zijn van die mensen, ja.

G: M'n kleindochter ook ja, ze moest werken, die moest werken, en: "Oma, ik heb geen geld voor een auto". Ja kind, je bent aldoor maar uit geweest. Maar je mag het lenen van Oma, maar je moet het wel weer teruggeven. Maar dan werkt ze tenminste.

I1: Ja, dat vind ik ook.

G: Maar aan d'r vader durft ze het niet te vragen. Nee, ik zeg tegen Ed: "Laat mij dat maar oplossen".

I1: Is dat de kleindochter die net getrouwd is? Maar ze werkt nu wel?

G: Ja, ik zeg het, ze is maar aan het En ze is drs. Ze willen alles. Een bruiloft van ik weet niet hoeveel geld en dan nog alles d'r achteraan. Ik weet niet wat dat is.

I1: Op een gegeven moment wordt dat wel wat minder.

G: Maar in Amsterdam met een huur, 1500 in de maand. Ga daar eens over nadenken.

I1: Ja, inderdaad, in de grote steden is dat heel erg.

G: En wat voor een stad; vreselijk.

I2: Amsterdam blijft altijd een plaats waar ik me op m'n gemak voel en thuis.

G: Accommodatie, of ga je naar een museum e.d.?

I2: Ja, daar ga ik altijd naar toe. Naar het Concertgebouw niet zo heel vaak, maar als ik over het Damrak en het Rokin loop en kom langs allerlei plekken waar ik met m'n ouders ook gelopen heb. Ja, dat is...

G: En als je nou met vakantie bent ergens anders, waar al die rijkdom en die drukte niet is, ben je dan ongelukkig?

I2: Nee, want ik ga vaak naar Parijs en daar heb ik het idee dat ik ook daar thuishoor.

G: En ben je dan in Montmartre?

I2: Nee, dan zijn we ergens op de linkeroever van de Seine.

G: Daar ben jij en ik ben het liefst op Montmartre, daar kan ik me de hele dag vermaken. Ja, daar kan ik gewoon zitten en jaa, dat vind ik zo iets geweldigs.

I2: Maar mijn man en ik, we zoeken beiden eigenlijk niet de stilte van de natuur op, we zijn echt allebei van cultuur. Dat is wat voor ons belangrijk is.

G: Cultuur, ja, vind ik ook, want ik zeg het nogmaals: in Terneuzen, daar heb je allemaal die ...out, dat ze de eerste voorstellingen geven. Hoe noem je die?

I2: Try out.

G: Ik heb zoveel gezien. M'n hele leven zal ik dat nooit meer zien voor een tientje. Ik heb de grootste en de beste (voorstellingen). Van Büch, daar was ik helemaal van. Alles hebben we gezien. Zoveel gezien, m'n vriendin en ik. Alles met m'n vriendin, die is nou ook al overleden, maar ik bedoel maar zo. Maar dat schrijft ze ook, want ik heb al die kaarten bewaard. Ik mis je zo, ik mis je zo. En die twee handige gekken, die nou ook weer komen: Mini en Maxi. We hebben zo gelachen. En die zalen zijn daar kleiner. Je schrikt je eigen ongelukkig als die man tegen de vlakte valt.

I1: Weet je dat ze af en toe op Nostalgienet zijn? Ken je dat? Ja, Nostalgienet. Ze konden ook prachtige concerten maken.

G: En ze zeiden niks.

I1: Ik heb ze al een paar keer voorbij zien komen. Een hele uitzending van drie kwartier. Om te gillen.

G: Ik ook, dat vind ik fantastische humor. Met die gekken [het TV-programma waarbij BN'ners dirigeren], hoe heet die vent met die haren, met dat concert? Met dat dirigeren? Ja, die ook dat concert heeft mogen leiden. Ik vind dat leuk, dat jonge mensen de kans krijgen. Net als met dat bakken en braden en zo, vind ik ook leuk. Het zet iemand toe om wat te doen.

I1: En nou is er weer iets met naaien.

G: Ja, ja. Maar in Leiden bij de Garenmarkt, ik weet niet of jij dat weet, daar had je allemaal een soort houten huisjes en daar kon je koken en bakken. En toen was ik getrouwd en omoes was bij me in huis. En toen ging ik daar naar toe. Het Driehoekje heette dat, bij de Garenmarkt. En daar was dus een cursus voor hoedjes maken en voor ..eh en voor bakken.

I1: En wanneer was dat? 50-er, 60-er jaren?

G: Nee, ik was in '54 getrouwd en Eddy was er al, ik denk dat het '60 was. In '60 en dat heette de Driehoekjes en daar hadden ze allemaal van die cursussen. En dat bakken en braden was geloof ik acht weken. En dan had je met z'n tweeën, had je een, een oven. En we kregen een opdracht om een taart of weet ik het, moorkop hadden we ook gemaakt. En die kreeg je mee naar huis. En wat wil het geval? Ik draai hem om en daar zit zo'n gat in, weet je wel, nou, niks zeggen. Ik draai hem maar terug en toen kwam die lerares en toen zegt ze: "Draai hem eens om". En toen was dat stuk er uit. En toen zegt ze: "Waar zit?" Ik zeg: "Hier". En toen ben ik ook nog op de naaicursus geweest. Was ook leuk, had ik een leuke jurk gemaakt. En dat wist ik helemaal niet en toen zegt ze: "Wil je hem eens even omkeren?"

I1: Voor de afwerking?

G: Voor de afwerking, die was niet helemaal zoals het hoort. Maar zo leuk. Ja, op de Garenmarkt, maar zo leuk ja, van die houten huisjes als containers. Je moet eens kijken of je dat kan vinden in de jaren, Eddy was er al.

I1: Lijkt het dan op die houten kersthuisjes?

G: Nee, nee, groter.

I1: Bouwketen eigenlijk?

G: Ja, van die bouwketen. In mijn verbeelding waren die bij de Garenmarkt. Bij die vlakte waar nou die duiven zitten.

I1: In '60 was ik 14, toen woonde ik net in Leiden, dus ik zou moeten hebben zien staan.

G: Ja, ik weet niet meer wat het kostte, ik weet het niet meer. Ja, je moet maar eens kijken, want ik ging op de fiets van Oegstgeest daar naar toe en Omoes die paste op, op m'n zoon. En dan nam ik het ook mee. Maar ik zeg het hè, daar heb ik dan niemand van overgehouden. Want op school, daar had je Suus de Wekker. Ken die die naam wel?

I1: Ja, De Wekker.

G: Ja, dat was die school, die sloep, die woonboot.

I1: Mijn zusje heeft daar nog balletles gehad.

G: En ze had dus een broer en die woonde in de Herenstraat.

I1: Maar ze heette toch Corrie de Wekker?

G: Ook Suus. D'r zusje, die hadden dus één vader. De Wekker. En die had suikerziekte. En dan hadden we oorlog. En die hadden bonnen en die haalden alles gelijk op en dan konden we mee-eten. Ohh. Ja, Suus de Wekker, en ze woonde dus tussen de Koninginnelaan en het Spoor. Als ik er langs rij, dan denk of het nou de kapper is geweest waar Suus woonde of een verder. Ze waren met z'n tweeën, twee zusjes. [P. de Wekker, accountant, Herenstraat 112, links naast de huidige kapper op 114]

I1: Op de Herenstraat woonden ze?

G: Ja, op de Herenstraat.

I1: En Corrie heeft later op de woonboot die balletschool gehad ['Adinda', Zijlsingel].

G: Ja. Die was heel bekend hè.

I1: Ja, apart mens.

G: Ja, toch hele leuke dingen hoor, hier in Leiden. En dan toch met de 3 October, dan waren er van die kerels in de Haarlemmerstraat en die gingen zo in die menigte. Ja, dat vond ik eng (lacht), dat vond ik doodeng. Dat vond ik vervelend. Kijk, dat waren leuke dingen. Ja, daar gingen we met juffrouw Gé heen.

I1: Het was toch ook wel leuk?

G: Ja hoor, ja.

I1: Maar de oorlog zelf, daar heb je ...

G: Er gebeurde niks, ja, je moest altijd zorgen dat er eten was. We waren de boeren af geweest en dan liep je maar te lachen hè.

I1: Van de zenuwen of zo, en had je dan ook wat?

G: Ja, van die grote rode kolen. Ik weet nog dat m'n moeder zei: "Je moet nog even naar De Gruyter gaan, je moet even kijken of ze nog gedroogde appeltjes hebben". Nee, maar d'r waren wel van die grote dozen lucifers. Ik denk: nou, die zal ik dan maar kopen. Dus (lacht), ik kom thuis met die lucifers. Zegt m'n moeder: "Wat mot ik daar mee?" Ik zeg: "Ja, ik zou het niet weten, Moe. Maar dat was het enigste dat er in die winkel was." Ik zie het nog boven in de kast leggen, daar op de slaapkamer. En we krijgen daar een mevrouw en die komt de was doen. Je moet niet vragen hoe hoor, met van die groene zeep. Van Sanders. Enne toen zegt m'n moeder: "Hoeveel geld krijgt u?" "Nee", zegt ze, "ik wil graag een doosje lucifers hebben". Nou, ik was in de keuken; ik keek zo m'n moeder aan. Ze zegt: "Nou, die zijn dan nog ergens goed voor". Ja, kreeg ze een doosje lucifers. Je kunt je dat niet voorstellen, maar ze moest natuurlijk die houtjes aanmaken van de Majokachel. Ja, dat hebt jij ook niet meegemaakt he?

I1: Nou, wij hadden gewoon een kachel met kolen hoor. Toen we in Leiden kwamen wonen in '56. Gewoon beneden één kachel.

I2: Ik ben in '54 geboren, dat is weer later, maar we hebben nog een hele tijd gewoon een kolenkachel gehad.

I1: Toen kwam er gas en toen kwamen er ook boven kachels, dus dat ging wel.

G: Bij ons was er altijd een kachel aan, beneden, en dan op mijn vaders studeerkamer. Maar verder niet hoor. Want die pastories, ook waar we dan verder gewoond hebben. Want mijn moeder vertelde dan ook later, ze zegt, ja, zegt ze, ik moet je toch vertellen, toen jij geboren bent, dat was toen in augustus, toen heb je de hele winter bij je vader op de studeerkamer gestaan. Zo met je kop naar die boekenkast. Toen zei die dokter nog: "Mevrouw, U zal dat kind toch naar beneden moeten halen, in april". En toen kwam ik meteen in die kamer. Nou, ik heb de hele boel bij elkaar gebruld.

I1: Van de kou?

G: Nee, het licht.

I1: Oh, dat was je niet gewend?

G: Nee. En toen ging ik in Oegstgeest wonen en daar was ook allemaal glas. Ik nam gelijk allemaal luxaflex. En nou heb ik er hier geen last meer van. Eindelijk gewend aan licht. (Mevr. Streeder woont in een zeer zonnig appartement).

I1: Ben je zelf lid geweest van clubs e.d.?

G: Ja, ikke, ja, hoe heette dat, dat heette de Driehoekjes ook. Dat was Offie Locher, dat was dus een dochter van dominee Locher. En ze woonde, geloof ik, ook op de Witte Singel. Je moet maar eens informeren. Locher, die had daar dus de leiding van. Ja, daar deden we dus, ja, dat was begin oorlog.

I1: En wat deed je daar dan?

G: Dat was in Staalwijk, van eh, dominee Kuilman. Op zaterdagmiddag. Spelletjes en tegeltjes maken van klei; dan ging het in de oven. Dat deden we daar ook.

I1: Dus handenarbeid?

G: Ja, en dan gingen we wandelen naar de Vliet en dan gingen we met de pont naar de overkant, want daar heb ik Josefiën Brinks leren kennen.

I1: Hoe oud was je toen, toen je dat deed?

G: Ik denk 12, dat denk ik, ik weet het niet meer. Dat weet ik niet meer, maar daar was ik lid van.

I1: Dat vond je leuk?

G: Zaterdags ja, ja, dat was leuk hoor. En bij dominee Kuilman waren we op zondagschool, ook in Staalwijk. Staalwijk, want daar hoorden wij bij, hè. Daar kreeg ik ook een bijbeltje, toen ik daar wegging. En we hadden ook in huis een krant en dan kon je alles oplossen. En ik loste alles op en dan ging ik het in de bus gooien op de Hogewoerd, dat was ook van een kerk. En dan kreeg ik meestal een boek. Ja, dan keek je of je gewonnen had. En dan moest je dat daar halen. Maar dat weet ik ook niet, want dat lag in huis. Maar daar werd bijvoorbeeld helemaal geen aandacht aan gegeven hè. Ik ging bijvoorbeeld mooi borduren. Ik ging voor mijn vaders bijbel, heb ik zo'n omslag gemaakt. Met zo letters erin. G.J. Streeder. En hij zei helemaal niks.

I1: Niet van: mooi of leuk?

G: Nee. Oh, verschrikkelijk.

I1: Dat motiveert ook niet.

G: Nee, maar weet wat ik ook wel eens denk: toen je nog zo jong was en je zag daar een kind fietsen in Leiderdorp, dat meisje van Van Klaveren. En dan dacht ik: oh, als ik nou eens een fiets had, (2x). En toen heb ik hem uit die garage gehaald, als het daar was bij die vleeshouwer, en toen ben ik ermee gevallen. Ja, bij Eigeman. Nou, toen moest ik boven komen. Maar ik heb verder niet op m'n kop gehad. Maar ik zei ook niet: "Ik wil ook een fiets". Maar ik weet wel dat ik in Leiden was en toen zat ik op de HBS en dat ik tegen m'n moeder zei: "Ja, ik wil ook een boekenkast". En daar was natuurlijk geen geld voor, voor een kast. Ben je gek. En toen zei ze tegen me: "Weet je wat jij moet doen?" Toen was ik in de keuken. "Je gaat naar meneer Siera, op de Fruitweg, bij de spoorweg". Ze zegt: "En daar ga je twee kisten halen". Ze zegt: "Dan zetten we die op mekaar en dan doen we een kleedje erover heen en dan heb je een boekenkast".

I1: Geweldig toch?

G: Nou ja, hoe ik het durfde te vragen hè. Maar ja, toen durfde ik voor het eerst wat te vragen en daar gingen dan m'n boeken in.

I2: Want u heeft ook van boeken gehouden altijd?

G: Ja, ik lees heel veel. Ja, ik ben nou weer bezig over Valkenburg.

I1: Ja, de oorlog he?

G: Ja, bij de tuinen van Luca, waar ik geweest ben. Ja, ik lees heel veel.

I2: Uw hele leven heeft u dat gedaan?

G: Ja, dat is gewoon een ziekte hè? Maar 't is zo raar, ik weet precies wat ik leuk vind. Net zoals toen dat met Pim Fortuijn is gebeurd. Ik heb een vriendin, die is nou overleden. We belden mekaar op hetzelfde moment op. M'n zoon heb gezorgd dat ik die hele serie, hij de hele CD's allemaal voor me opgezocht. Ik ben daar gek van die vent. Ja, ik heb direct gezegd: de democratie is voorbij. Dat vond ik zo erg. Dat kan ik je niet vertellen. Ik vind het schandalig, ik vind het nog steeds schandalig. Een aardige vent, wat nu zijn we zoveel jaar verder en er wordt over niets anders dan over homo's gesproken en die vent werd maar aangekeken.

I1: Hij had zeker verschil kunnen maken, nou, niet dat het mijn ding was, maar...

G: Als jij dat boek niet gelezen heb van De verwezen samenleving, dan kan je niks zeggen. Eerst die boeken lezen.

I1: Ja, zal ik doen, Cook.

G: Ja, hij heeft erin gezet dat de Islam, dat wordt onze, en daar is het mee begonnen. 't Is raar, maar toen ik in Terneuzen kwam, kwamen daar al die Italianen en in Leiden ook. Allemaal mooie badkamers maken, mevrouw. Heb jij gehad, heb ik gehad. En er is nooit ruzie geweest. In Zeeuws-Vlaanderen zijn de beste kappers er zijn. En zo komt dat ook hier, maar dat is ook een ander geloof.

I1: Ja, dat is totaal anders, ja. Maar ik denk dat je het niet meer tegenhoudt, je moet elkaar de ruimte geven. Hoe dan ook. Ja, niet zeggen: het mag niet. Dat gaat niet. Het is te massaal.

G: Wat is te massaal?

I1: De mensen die onderweg zijn in de wereld om een plek te vinden waar ze beter kunnen leven.

G: Nou, ik snap het niet dat je dat zegt. In Terneuzen, die mensen hadden geen werk, waar gingen ze naar toe, naar de bruinkoolmijnen in België. Ze gingen 's maandags weg en ze kwamen vrijdags terug. Ze hebben nooit de gezinnen daar naar toe laten komen en waarvoor kan dat hier ook niet?

I1: Kijk, er zijn fouten gemaakt natuurlijk, maar die zijn er wel. Maar goed, dat is een ander gesprek.